

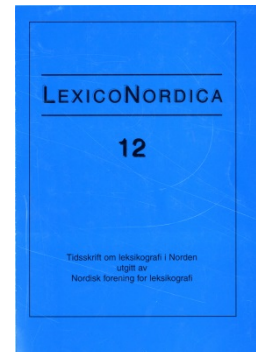
LexicoNordica

Titel: *Den Danske Ordbog – en kritisk opsamling af den offentlige ordstrid*

Forfatter: Loránd-Levente Pálfi

Kilde: LexicoNordica 12, 2005, s. 123-149

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Loránd-Levente Pálfi

***Den Danske Ordbog* – en kritisk opsamling af den offentlige ordstrid**

This paper will seek to summarize, unravel and take a critical position on what has been said, written and thought about *Den Danske Ordbog* [The Danish Dictionary]. The paper will refer to not only reviews, but also articles which in other ways deal with *Den Danske Ordbog*, or whose coming into existence is prompted by the publication of this dictionary. However, only the public criticism, i.e. not the scholarly criticism, shall be mentioned. Furthermore this paper proposes to give an account of the background and process of formation of this dictionary (discussed in chapter three), which is a precondition for a better understanding of the dictionary (discussed in chapter four), in turn a precondition for an understanding of the public criticism (discussed in chapter five).

1. Indledning

Man kan ikke just hævde, at det skorter på omtale af *Den Danske Ordbog*, forkortet DDO. Værket har kunnet opleves på bogmessen i 2003, hvor det bl.a. gav anledning til samtaler med redaktørerne og en sproggætteleg styret af Jørn Lund, det er blevet anmeldt og har været genstand for (undertiden heftigt) ordskifte i aviser, fagblade, månedsmagasiner og de æterbårne medier, – redaktørerne har kunnet opleves i både tv-avisen og morgenradioen, hvilket er uhørt for en ordbogsudgivelse – i videnskabelige tidsskrifter, på nordiske samt internationale videnskabelige møder og stævner – senest ved *11th EURALEX International Congress*, 6.–10. juli 2004 i Lorient, Frankrig – og DDO's røst er med Jørg Asmussens og Ole Norling-Christensens artikel (1998) endda nået til Sydafrika. Ja, man bliver ligefrem fristet til at sige, at nærmest alt, hvad der har kunnet krybe og gå, har ytret sin mening om værket.

Et uomgæeligt spørgsmål trænger sig nu på: Hvorledes forholder det sig da med eksistensberettigelsen af dette indlæg? Drivfjederen til dette indlægs tilblivelse er den nylige udkomst af DDO's fjerde bind i marts 2005. Emnet er stadig brændende aktuelt og i øvrigt skal det her ikke dreje sig om en anmeldelse, men om en kritisk opsamling af ordstriden. Dette indlæg vil søge at sammenfatte, udrede og kritisk forholde sig til – dvs. afhængigt af nævneskullendes lødighed afkræfte hhv. bekræfte gyldigheden af – det, der indtil videre er blevet skrevet, sagt og tænkt

om DDO. Ikke alene anmeldelser men også indlæg, der på anden måde omhandler DDO, eller hvis tilblivelse er tilskyndet af ordbogens udkomst, vil blive omtalt. Dog bliver kun den folkelige kritik taget i betragtning, forstået som den ikke-videnskabelige, dvs. ikke af og til fagfolk skrevne, kritik.

Præsentation, omtale, kritik mm. af DDO i videnskabelige udgivelser udgør hen ved et halvt hundrede indlæg; en sammenfatning af disse ville kræve væsentligt mere plads, end hvad der er til rådighed her.

Et lignende arbejde som dette er imidlertid i nogen udstrækning blevet gjort før, nemlig af Hovmark (2004), men når det nu gøres på ny, skyldes det, at emnet skønnes alt for vigtigt til, at behandlingen af det kan anses for afsluttet med Hovmarks artikel, som er alt for kort, og desuden tilsigtes her også en udredning af værkets baggrund og tilblivelse (omtalt i kapitel tre), da en sådan er en forudsætning for forståelsen af værket (omtalt i kapitel fire), som må anses for at være en forudsætning for bedre at kunne forstå den offentlige ordstrid (omtalt i kapitel fem). I kapitel to vil det dreje sig om en overordnet betragtning, i kapitel seks om en afsluttende bemærkning.

2. Om ordbøgers forhold til hinanden

Før vi overhovedet begynder på vort ovennævnte forehavende, skal vi gøre opmærksom på noget, som er vedkommende for ordbøger, deres brugere og egentlig også for sproget i almindelighed.

Ordene ”afløst af” hhv. sætninger som ”ordbog A bliver afløst af ordbog B, som igen bliver afløst af ordbog C [osv.]”, hvor bogstaverne kendetegner en ubekendt størrelse, skal tages med et vist forbehold. Dette gælder ikke blot i dette indlæg men i al almindelighed.

Det sker nemlig ikke så tit, at en ny ordbog afløser en anden ældre ordbog, forstået på den måde, at sidstnævnte bliver overflødig – eller ligefrem ubrugeliggjort. Udgivelsen af en ny ordbog skyldes lige så tit, at forgængeren er udsolgt fra forlaget og simpelthen er uopdrivelig, som det skyldes, at den er forældet og skønnes lidet brugbar for den givne tids mennesker. Ganske vist sker det, at en given ordbog, uanset slagsen, bliver forældet, at ny forskning og ikke mindst sprogets forandring simpelthen nødvendiggør en ikke blot redigeret men en fuldstændig nyskrevet udgave, men dette behøver sandelig ikke altid at være tilfældet. Og ligesom det kan være tilfældet med en gammel ordbog, kan også en ny ordbog indeholde fejlagtige oplysninger. Alene det at en ordbog er ny, er ingen borgen for dens lødighed.

Man kan egentlig med en vis ret hævde, at en ordbog grundlæggende aldrig bliver forældet. Om ikke andet kan den nemlig bruges til at oplyse om en given tids videnshorisont. Eksempelvis kan man i en over hundrede år gammel etymologisk ordbog se, hvor meget hhv. hvor lidt man på det givne tidspunkt vidste om ordenes herkomst. Ligeledes kan det om en synkront anlagt modernmålsordbog fra f.eks. 1800-tallet siges, at den i en vis forstand aldrig mister sit øjebliksværd, fordi man nødvendigvis skal bruge den, hvis man skal læse og få fuldt udbytte af tekster skrevet i 1700- og 1800-tallet; her ville en moderne danskordbog ikke være til megen nytte.

Det skal også nævnes, at betydningsangivelserne i de forskellige ordbøger kan afvige meget fra hinanden. Betydningsforklaringer og betydningsafgrænsninger af ord er i det hele taget et misligt og forviklet emne i leksikografien, jf. bl.a. Paul (1894:65ff), Møller (1959:59ff) og Bergenholtz (1994:13ff), som der imidlertid ikke skal bruges tid og plads på her; det skal blot nævnes, at en ordbog, når den giver en betydningsangivelse, som ikke findes i andre ordbøger, yder en nærmest uvurderlig hjælp til den, som famler rundt i tågen i sprogets mest afsidesliggende og dunkle afkroge.

Gamle ordbøger udmærker sig også ved tit at indeholde oplysninger om kulturhistoriske forhold og særligt oplysninger af folkemindvidenskabelig værdi, som ellers ikke lader sig opdrive andetsteds. At gamle ordbøger indeholder oplysninger om fordums tiders sproglige forhold, siger vel sig selv, men det skal endnu dertil føjes, at også sådanne oplysninger undertiden er svært opdrivelige andetsteds.

Sluttelig skal fremhæves at to ordbøger af samme slags udarbejdet af to forskellige mennesker hhv. redaktionshold og måske til forskellig tid altid vil afvige, om også nok så lidt, fra hinanden mht. deres indhold. Dette er en naturgiven nødvendighed, idet forskellige ordbogsredaktører er og vil vedblive at være forskellige mennesker med forskellig baggrund og videnshorisont, de vil arbejde efter forskellige fremgangsmåder og ledetanker og over et bestemt tidsspand, også forskelligt fra den anden redaktions, de vil indsamle og optegne ordstof på forskellig måde, således at udfaldet i sidste ende altid vil være afvigende fra den anden redaktions ordbog. Der findes næppe en god ordbog, som ikke indeholder mindst ét ord, om ikke flere, som ikke kan slås op i en anden tilsvarende ordbog; og alene dette ene ord, om det så også er nok så lille og tilsyneladende ubetydeligt, vil i sin søgen efter at hævde sig gøre krav på sin tilværelse, eller i det mindste sin fordums tilværelse; det vil, når det nu ej kan undfly sit endeligt, som det mindste have os vidende derom, og dermed eviggør det en given ordbogs

øjebliksværd og brugbarhed. Ordet ”foreviger” ordbogen så at sige, idet ordbogen foreviger ordet.

3. *Den Danske Ordbog* – baggrund og tilblivelse

Behovet for en stor ordbog over moderne dansk, dvs. en ordbog, som beskriver det danske sprog fra 1950’erne og opefter, har længe været til, jf. bl.a. DDO (2003:7), Hjorth (1999:35), Kristensen (2003b) og Thorsen (2003), af hvilke sidstnævnte til belysning af den politiske situation, som var et af vilkårene for DDO’s tilblivelse, skriver:

I slutningen af 1980’erne var der meget fokus på afvigelse af dansk særpræg og identitet i forbindelse med den stigende europæiske indflydelse på det danske samfund. Det var derfor vigtigt for Schlüter-regeringen og kulturminister Grethe Rostbøll at markere, at man var indstillet på at gøre noget for dansk sprog og kultur. Det var i Schlüters tænketank, at idéen om en stor, dansk, moderne ordbog blev født.

Men trangen til en stor, moderne danskordbog kan spores endnu længere tilbage. Af modersmålsordbøger, forstået som betydningsforklarende rigssprogsordbøger, findes i det 20. århundrede en lille håndfuld. I førstningen af århundredet udkom, som en afløser for Molbechs *Dansk Ordbog...* (1833 og igen 1859), der ved århundredeskiftet for længst var udsolgt fra forlaget, Dahl/Hammers *Dansk Ordbog for Folket* (1907–1914), denne blev afløst af *Politikens Nudansk Ordbog*, forkortet NDO, som udkom første gang i 1953 redigeret af danskfilolog dr.phil. Lis Jacobsen – alt imens der ihærdigt arbejdedes på *Ordbog over det danske Sprog* (1918–1956), forkortet ODS, jf. Hjorth (1983:23–37) og Skautrup (1968ff:III:88 og IV:16–17).

Ved NDO er vi nødt til at opholde os et øjeblik, for denne ordbog er set efter tidsfølgen den sidste nye betydningsforklarende danskordbog, hvis man ser bort fra DDO og desuden Dissing/Helles’ ordbog (2004), af hvilke sidstnævnte rettelig kan lades uomtalt, grundet dets særlige sigte: Den beskriver især ældre ord og er affattet til brug for folkeskoleelever.

Selv om Lis Jacobsen i grunden var en hæderlig sprogforsker, jf. bl.a. Andersen (2003), kan man svært komme uden om, at NDO er behæftet med visse brist. At værket vandt stor udbredelse og folkeyndest, skyldes vel først og fremmest den omstændighed, at der på det tidspunkt ikke rigtigt fandtes noget alternativ. Dahl/Hammers ordbog var for længst udsolgt fra forlaget, og i øvrigt ønskedes en moderne, dvs. en tidssvarende, ordbog over dansk. At NDO altid har været

betalelig, overskuelig i størrelse og let tilgængelig, dvs. let at skaffe sig og let at bruge og forstå, har også bidraget til værkets udbredelse¹. Imidlertid vil vi her ikke bruge for megen plads på at dadle NDO men nøjes med at give udtryk for vor tilslutning til Hjorths skærpende kritik (1989:32):

NDO's største svaghed er, at den har uklar adresse. Efter ikke let gennemskuelige principper bringer den snart betydningsforklaringer, snart ikke. Nogle ord, især fremmedord, forsynes med udtaleoplysninger, de fleste ikke [...]. Den rummer meget, som den indfødte sprogbruger ikke har behov for at slå op. Og den er helt utilstrækkelig for den udlænding, der er nået så langt i tilegnelsen af dansk, at han har brug for en dansk-dansk ordbog.

Ser man bort fra rettelser, enkelte tilføjelser og lignende småting, findes der trods de mange oplag i forskellige størrelser og af forskelligt udseende i grunden kun to forskellige udgaver af NDO: den gamle og den nye, jf. Jacobsen/Jørgensen (2003:324ff). Den gamle NDO udkom sidste gang i 1995, idet den i 1996 blev afløst af den nye, som den gang bar titlen *Politikens Store Nye Nudansk Ordbog* og siden blot *Politikens Nudansk Ordbog*. Fra 1999 og fremefter udkom jævnsides med den nye NDO en udgave indeholdende oplysninger om ordhistorie, denne udgave bærer titlen *Politikens Nudansk Ordbog med Etymologi* og er bortset fra det ordhistoriske stof sammenfaldende med den nye NDO. Den gamle og den nye NDO adskiller sig fra hinanden på følgende måde, jf. Jacobsen/Jørgensen (2003:324ff): Den gamle udgave – i hvert fald fra og med 1986 – indeholder omkring 63.000 opslagsord, den nye udgave, fra og med 1996 og fremefter, indeholder omkring 40.000 opslagsord. Ud over denne væsentlige forskel adskiller de to udgaver sig ved, at den nye giver betydnings- og udtaleangivelser til alle ordene og i øvrigt ikke indeholder afbildninger. Den gamle udgave indeholder selvsagt afbildninger, om end ikke i alle udgaver, og bringer ikke betydnings- og udtaleangivelser ved alle ordene.

Hjorth beklager sig i ovenfor anførte citat over den utilstrækkelige mængde af opslagsord i den gamle NDO; vi havde gerne hørt, hvad denne navnkundige sprogmand og leksikograf havde at sige om den nye.

I *Vilkår for Ordbogsarbejde i Danmark* (1982:52) ytres ønske om en snarlig afløser af NDO; der tænkes på en håndordbog, som skal være

---

¹ NDO er blevet genoptrykt igen og igen og findes nu i 19 udgaver (hvis *Store Nye Nudansk Ordbog* tælles med, ellers er sidste nye den 18. udgave) og i et oplagstal på i alt lige knap 2.000.000 eksemplarer, jf. Becker-Christensen (2005).

omtrent en halv gang større end NDO og i modsætning til denne bringe udtale- og betydningsangivelser for alle ord, den skal medtage flere ord, flere eksempler på ordenes brug og ikke rumme navnestof og ordhistoriske oplysninger – ikke at der grundlæggende er noget galt i, at en modersmålsordbog rummer navnestof og oplysninger om ordhistorie, blot kan dette jo kun ske på bekostning af lemmabestanden, som følgelig vil skulle blive mindre, og i øvrigt findes der, og har også længe fandtes, ikke få navneetymologiske ordbøger samt etymologiske ordbøger over almensproget². Forsøget blev dog stillet i bero, og i stedet lagdes kimen til det, som i dag fremstår i næsten al sin pragt, – de to sidste bind er jo ikke udkommet endnu – nemlig DDO.

Der skulle imidlertid hengå nogle år endnu, før det af den af Ministeriet for kulturelle anliggender nedsatte ordbogsudvalg (i oktober 1977) afgivne *Betænkning nr. 967* i 1982 blev til påbegyndelse af DDO 1. september 1991. På Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs tiltag blev der i andet halvår af 1989 afholdt en række møder, der resulterede i nedsættelsen af en arbejdsgruppe bestående af bl.a. Ebba Hjorth og nu afdøde Ole Norling-Christensen, de to af værkets tre hovedredaktører, samt i udarbejdelsen af et overslag og en plan for en stor ordbog over moderne dansk, nemlig *Dansk Ordbog. Plan for en ordbog over dansk nutidssprog. 18. december 1989*, hvori det bl.a. hedder, at ordbogen skal være i seks bind og at:

den planlagte ordbog [...] skal rumme de oplysninger og den vejledning, som en stor og varieret brugergruppe vil søge i den; og den skal være således indrettet, at den vil lægge også den utrænede bruger de færrest mulige hindringer i vejen. [...] Den skal være en bred almensproglig ordbog, som også medtager de alment brugte fagord. Den skal dække det skrevne sprog og inddrage det talte. Dens sigte skal i almindelighed være at beskrive og vejlede, men når det gælder stavning, skal den angive normen. Den skal rumme oplysninger om ordenes stavning, udtale, betydning og brug, om ordklasse, bøjning og orddannelse, samt om ordenes oprindelse og datering i dansk. Disse oplysninger illustreres med et stramt redigeret udvalg af citater.

---

² Man tænke blot på J. Steenstrups navneetymologiske ordbog *Mænds og Kvinders Navne...* (1918), som siden afløstes af R. Hornbys *Danske Personnavne* (1978), eller på G. Søndergårds *Danske fornavne* (1982) og *Danske efternavne* (1985), siden afløst af sammes *Danske For- og Efternavne* (2000), og E. Jessens *Dansk Etymologisk Ordbog* (1893), siden afløst af N.Å. Nielsens *Dansk Etymologisk Ordbog* (1966 og siden i flere oplag) og J. Katlevs *Etymologisk Ordbog* (2000). Af nyere stednavneetymologiske ordbøger kan nævnes B. Jørgensens *Dansk Stednavneleksikon* (1981–1983), som siden er udkommet i nyredigeret form med titlen *Stednavneordbog* (1994), og sammes *Storbyens Stednavne* (1999).

11. november 2003 udkom så endelig første bind, – 12 år efter påbegyndelsen af arbejdet på selve ordbogen – og værket forventes udkommet helt i sidste halvår af 2005. En så lang tilblivelsestid er i grunden ikke usædvanlig for en ordbog af denne størrelse, imidlertid skulle værket ifølge planen være udkommet i tidsrummet 1997–1998. Den noget længere udarbejdningstid skyldes som bekendt, at man i løbet af arbejdet med ordbogen besluttede at gå fra en korpusstøttet til en korpusbaseret ordbog, jf. Bergenholtz/Vrang (2004a:166) og i øvrigt kapitlet 'Revurdering af planen' i forordet til DDO (2003:11).

4. Den Danske Ordbog – om værket i almindelighed

En korpusbaseret betydningsforklarende modersmålsordbog er intet mindre end banebrydende arbejde! I det mindste her til lands.

Den hævdvundne fremgangsmåde for de stort anlagte modersmålsordbøger er excerperingsmetoden. Både ODS og ODS-S opstod på denne måde. Førstnævnte blev udarbejdet på grundlag af en seddel-samling på over 2,5 millioner citatsedler, medens sidstnævnte bygger på et grundlag af over 1,5 millioner citatsedler, jf. ODS' bind 28 (1956:107) og ODS-S1 (1992:XVII). Der blev brugt omkring 20.000 titler (ikke bind!) til excerpering af ordstof til ODS og ODS-S, jf. ODS-S1 (1992:XLVII), hvilket er en ganske betragtelig mængde litteratur – meget større end den anvendte litteratur til DDO, som vi vil se længere nede i dette kapitel.

DDO er som sagt en korpusbaseret ordbog; teksterne, som korpus bygger på, er fra tidsrummet 1983–1992. Selv om der også er blevet brugt andre kilder til værket, udgør korpus den ”grundlæggende og helt dominerende kilde for ordbogen”, jf. DDO (2003:62) samt Hjorth (1999), ifølge hvem den leksikografiske beskrivelse af de enkelte ord i DDO bygger på fem forskellige kilder, og af disse er

den vigtigste [...] et korpus i elektronisk form på 40 millioner ord fordelt på 44.000 forskellige tekstprøver. [...] Samlingen rummer både tale- og skriftsprog, almensprog og fagligt sprog, sprog produceret af professionelle sprogbrugere som forfattere, journalister, politikere o.l. og sprog produceret af mennesker der ikke har som erhverv at udtrykke sig skriftligt eller mundtligt. De 44.000 tekstprøver dækker en meget bred vifte af teksttyper og genrer.

På DDO's hjemmeside under lænken 'Ordbogens kilder' får man mere nøjagtigt at vide, at korpus' tekster stammer fra ”danske aviser, bøger, blade, radio- og tv-udsendelser, brochurer, reklamer, tegneserier, breve,

skolestile, lejlighedssange”, hos Thorsen (2003) endvidere at der er tekster fra ”interviews [...], taler, radioaviser, undertekster til danske tv-programmer, annonceringer af S-togsforsinkelser, dagbøger” og hos Juhl (2003b) at de ”mundtlige tekster” er tilvejebragt ved ”afskrifter fra bånd med radio- og tv-udsendelser, råafskrifter af folketingsdebatter, samt diverse universitetsprojekter omkring talesprog, bl.a. en bysociolingvistisk undersøgelse.”

Uden at ville bevæge os ind på en kritik om, hvorvidt sådanne kilder som foldere, tegneserier, breve, skolestile, dagbøger, lejlighedssange og deslige er egnede til en national storordbog af DDO's format, nøjes vi med at fastslå, at DDO på baggrund af denne oplysning nærmest fremstår som den polære modsætning til ODS, men at udfaldet i øvrigt dog gengiver et bedre sprog, end hvad man må formode at finde i de nævnte kilder. I korpus er også blevet indlemmet Bergenholtz' korpora DK87–90, som indeholder omkring 4 millioner løbende ord, samt dele af sammes bioteknologiske korpus, jf. DDO (2003:9).

At DDO er en korpusbaseret ordbog, skal tages med et vist forbehold. Der vil nemlig altid være nogle ord, for hvilke der ikke findes belæg i korpus, og hvor man så er nødsaget til at gribe til eksempelvis andre tidligere ordbøger og i det hele taget andre kilder for at få belæg for og oplysninger om ordene.

I ordbogens forord (2003:62–63) opregnes seks forskellige kilder, nemlig 1: korpus, som bliver tildelt en afgørende rolle i redaktionsarbejdet; 2: andre ordbøger og leksika; 3: spORDhundenes indberetninger; 4: Dansk Sprognævns ordkartotek, der registrerer det danske sprogs udvikling siden 1955, og som p.t. rummer over 265.000 forskellige ord fordelt på omkring 900.000 kartotekskort; 5: internettet, som jo indeholder langt flere ord end DDO's korpus og 6: store, elektronisk tilgængelige tekstsamlinger med avistekster, bladtekster mm. fra 1990'erne og fremefter (f.eks. *Infomedia* og *Berlingske Avisdata*).

De ovenfor omtalte såkaldte spORDhunde efterlyses første gang af redaktørerne Kjeld Kristensen og Ebba Hjorth i brugsforeningernes blad *Samvirke* Nr. 9 i 1992. Med spORDhunde menes en samling af frivillige, sproginteresserede hjælpere, ordspejdere så at sige, som er rede til at indsamle og indsende ”eksempler på det specielle, det atypiske og det nye i sproget”, jf. DDO's hjemmeside (lænken 'spORDhunde'). Opfordringen blev fulgt af mange mennesker, ikke blot af *Samvirkes* læsere, og udmøntede sig i et ræmme på ”ca. 30.000 indberetninger om nye og afvigende måder at bruge sproget på”, jf. DDO (2003:63). Disse indberetninger har givet ordbogsredaktionen mulighed for at udfylde værket med omkring 600 opslagsord og over

500 citater, jf. Kristensen (2003a:76). SpORDhundredenes arbejde er med redaktionens afslutning i øvrigt ikke stoppet. Ordspejdere samler stadig på ord, som man tænker vil kunne være af nytte ved udarbejdelse af fremtidige udgaver af DDO, jf. DDO's hjemmeside (lænken 'spORD-hunde').

Det eneste nye ved spORDhunde-fremgangsmåden er egentlig blot det i det mindste i retskrivningshenseende vanskabte ord, ellers er denne en gammelkendt fremgangsmåde, som er blevet anvendt igennem mange århundreder ikke bare i dansk men også i udenlandsk ordbogsskrivning. Så godt som alle danske folkemålsordbøger samt adskillige rigssprogsordbøger er blevet udarbejdet med hjælp fra forskellige meddelere. Tidligst sker dette i Danmark med kancellisekretær og gehejmeråd Matthias Moth, der i 1680, som den første her til lands, lægger grunden til en stor betydningsforklarende modersmålsordbog³ (med forfatterhjemmel!), hvorom det hos Skautrup (1968ff:II:282) hedder:

Med løfte om befordring for gode medarbejdere udsendte han [dvs. Moth] gennem bisperne en opfordring til *præster paa landet, skolers betiente eller andre vor Danske spraags elskere* om at indsamle og til ham indsende materiale til *et dansk Lexicon*. Han ønsker alt meddelt, ikke blot de enkelte gloser med deres afledninger og sammensætninger, [...] men også de *phrases oc loqvendi formulas, som deraf* [dvs. af almuens sprog] *flyde*. [...] – Ud over landet sad da nu, i 1697 og de følgende år, en række indsamlere, de fleste præster, hvoraf enkelte var sprogligt interesserede i forvejen.

Et korpus på 40 millioner ord lyder måske af meget, men det er det i grunden ikke. Lad os prøve at skabe et mere håndgribeligt billede af, hvor meget 40 millioner ord egentligt er. På én trykt bogside findes gennemsnitligt 360 ord, 40 millioner ord vil følgelig i gennemsnits-tilfælde være trykt på omkring 111.110 sider. Hvis vi nu antager, at en gennemsnitsbog er på omkring 300 sider, og vi skal forestille os de 40 millioner ord fra DDO's tekstkorpus i form af trykte bøger, bliver det samlede antal omkring 370 bind på 300 sider hver. Nu er 370 bind jo ikke så farligt meget, det er i hvert fald langt mindre end de 20.000 titler

---

³ Ordbogen, som blev påbegyndt i 1680 og afsluttet omkring 1719, blev trods sin forbløffende størrelse aldrig trykt, men den foreligger i den oprindelige håndskriftsform i næsten sin fulde størrelse i Det Kgl. Biblioteks håndskriftsamling både i første redaktion i 23 bind (*GkS.2⁰.769*), som er fuldkommen, og i anden redaktion i 20 bind (*GkS.2⁰.774*), af hvilken bogstaverne P og R mangler. DSL havde i flere år planer om at udgive værket, men planerne blev ikke til virkelighed. Imidlertid blev der i løbet af 1940'erne med støtte fra offentlige midler tilvejebragt en afskrift af ordbogens 2. redaktion. Den bærer titlen *Matthias Moths Ordbog i Afskrift*, og hovedafskriverne er: G. Juel-Jørgensen, Ellen Olsen og Else Stub.

anvendt til udarbejdelse af ODS og ODS-S. Imidlertid skal ODS og DDO ikke sammenlignes på denne måde, og i øvrigt skal man gøre sig klart, at en korpusbaseret fremgangsmåde er en grundlæggende anden end excerperingsmetoden, og der hersker næppe tvivl om, at oprettelsen af DDO's korpus er et forbløffende stykke arbejde. Dertil kommer, at korpus jo kun udgør én – om end den afgørende – kilde for ordbogen.

DDO's fremgangsmåde og ledetanker er på mange måder fængslende og nyskabende inden for ordbogsskrivning. Nogle af ledetankerne – her tænkes særligt på det, der i pressen er blevet omtalt som det ”demokratiske princip”, jf. bl.a. Jørgensen (2003), og som i leksikografien samt sprogvidenskaben trives under betegnelsen ”deskriptivisme” – findes ganske vist i nogen, om end lidt anden, udstrækning i *The American Heritage Dictionary* (1976), men indtil videre vist nok også kun her, jf. Bergenholtz/Jensen (2000:163–164). Fremgangsmåden er til gengæld ikke ny. Der findes også andre korpusbaserede ordbøger rundt omkring i verden, men de udgør nu ingenlunde flertallet af ordbogsværker. Af danske korpusbaserede ordbøger kan nævnes Henning Bergenholtz' *Dansk Frekvensordbog* (1992), Uwe Kaufmanns og Henning Bergenholtz' *Genteknologisk Ordbog* (1992), Jette Pedersens *Pumpeteknologisk Ordbog* (1995) samt, for at nævne tre ordbøger uden for landets grænser, den ovenfor nævnte *The American Heritage Dictionary*, som allerede fra førsteudgaven i 1969 var korpusbaseret, *Svensk ordbok* (1986) og den ungarske betydningsforklarende modersmålsordbog *Magyar Értelmező Kéziszótár* (2003).

At en ordbog er korpusbaseret, er imidlertid ikke et ubetinget gode, jf. Bergenholtz (1996:7ff), hvortil kommer, at når det om en ordbog hedder, at den er korpusbaseret, kan man ikke altid med sikkerhed vide, hvorledes korpus er blevet brugt. Dette gælder i høj grad den ovennævnte amerikanske ordbog, hvorimod det om den ungarske ordbog kan siges, at korpus kun er blevet brugt til frekvensangivelserne, dette fremgår mere eller mindre umiddelbart af forordet. Om DDO kan i hvert fald siges, at den nok hører til de ordbogsværker, hvor man i størst udstrækning har benyttet sig af korpus.

DDO adskiller sig fra andre danske modersmålsordbøger ved at medtage meget mere angelsaksisk ordstof, end hvad hidtil har været skik og brug. Også dette må anses for at være noget nyt i dansk modersmålsleksikografi. Der medtages rigeligt med anglicismer samt andet fremmedordsstof, men ganske vist kun for så vidt ordenes hyppighed i sprogbrugen forlanger hhv. tillader det, jf. Kristensen (2003b).

Omstridt og altså ikke hidtidig skik og brug for en dansk modersmålsordbog er også den med stor konsekvens fulgte deskriptive ledetanke, der bl.a. skal retfærdiggøre DDO's medtagelse af ovennævnte anglicismer samt i det hele taget ordformer og sprogbrug, som man ellers ville kalde sproglige fejl og slet og ret dårligt sprog. DDO gør dog også opmærksom på denne omstændighed ved forsigtige mærkninger af typen ”regnes af mange for ukorrekt”.

Som noget nyt for en dansk modersmålsordbog bør også nævnes at DDO indeholder valensangivelser til de enkelte opslagsord – en meget værdifuld oplysning, som bliver fuldstændigt oversat i det offentlige ordskifte. Der er i hvert fald ingen, der udtaler sig om den endsige udtaler sig velvilligt.

5. Den Danske Ordbog – den offentlige kritik

Hvornår den første anmeldelse af DDO er at læse, er ikke så nemt at afgøre, for man har kunnet læse om værket, længe før det var færdigredigeret og første bind udgivet – f.eks. allerede i *Samvirke Nr. 9* i 1992 og i *Mål & Mæle 16/1* 1993 – og værket er på et tidligt tidspunkt genstand for ordstrid på adskillige konferencer, eksempelvis Den 2. Konference om Leksikografi i Norden i 1993; og det er ikke altid nemt at skelne imellem en anmeldelse og et indlæg eller et foredrag på en konference, der på anden måde omhandler DDO. Alligevel tør vi mene, når dette er sagt, at den første anmeldelse – eller i det mindste presseanmeldelse – er skrevet af Lotte Thorsen og kan læses to uger før udkomsten af første bind, nemlig i *Politiken* den 30. oktober 2003, og ikke, som Hovmark har ment (2004:6), af John Chr. Jørgensen i *Ekstra Bladet* 9. november 2003.

Thorsens anmeldelse er ganske oplysende og fylder omkring 21/2 A4-side. Den er grundet på en samtale med hovedredaktørerne Ebba Hjorth og Kjeld Kristensen. Vi finder ikke nogen udtrykt begejstring for den snarlige udkomst af værket, om end den er mærkbar imellem linjerne. Ordet overlades for det meste til hovedredaktørerne. Vi bliver oplyst om, at DDO har været undervejs i 12 år, og at det har kostet 44 millioner kroner at tilvejebringe værket. Der oplyses om korpus, den deskriptive ledetanke og yderligere formalia, og om at der fra redaktionens side er blevet lagt stor vægt på at medtage det talte sprog, samt at udarbejde gode og nøjagtige betydningsangivelser. For første gang i en anmeldelse møder vi her den misvisende oplysning om lemmabestanden, nemlig at DDO indeholder 100.000 opslagsord. Hvad

målgruppen angår, får vi at vide, at ordbogen ”ikke kun henvender sig til professionelle, men til alle sprogbrugere.” Udsagnet om, at ordbogen ”har flere ord med end traditionelle ordbøger”, skyldes Ebba Hjorth men er ikke desto mindre fejlagtigt. Der findes for det første endnu ingen danskordbog, der er større end ODS, og desuden er både Dahl/Hammers ordbog, – som indeholder omkring 50.000 opslagsord, jf. Bergenholtz/Vrang (2004b:150), i nichealfabetisk orden, hvilket bl.a. betyder at antallet af ord forsynet med betydningsforklaring i virkeligheden er langt højere end antallet af opslagsord – den gamle NDO, som indeholder omkring 63.000 opslagsord, jf. Jacobsen/Jørgensen (2003:324ff), samt *DanskOrdbogen* (1999), som indeholder 105.000 opslagsord, jf. ordbogens omtekst (f.eks. bogpermen), store nok til at tage kappestriden op mod DDO, når det gælder lemma-bestanden; DDO indeholder 62.965 opslagsord, jf. Lorentzen/Trap-Jensen (2004a:192). Det er tilladeligt at fremhæve DDO’s fordele over for tidligere modersmålsordbøger, men det er ikke i orden uretmæssigt at anklage tidligere værker, når anklagen fattes stof og syld. Der bliver lagt stor vægt på at fremhæve, at DDO bygger på et ”autentisk materiale”, dvs. hjemlet sprog, og uden at være udtrykkeligt fastslået synes det at ville fremgå af linjerne, at også dette skal ses i modsætning til tidligere ordbøger. Imidlertid bygger ikke alene ODS, men også Molbechs ordbog, *Videnskabernes Selskabs Ordbog* og endda Moths ordbog på hjemlet sprogstof, og i alle disse ordbøger afhjemles opslagsordene.

John Chr. Jørgensens anmeldelse i *Ekstra Bladet* d. 9. november er på lidt over en halv A4-side og meget oplysende, om end den synes en smule overfladisk. Der oplyses om formalia, DDO sammenlignes med NDO, og det slås fast, at DDO er langt mere omfangsrig, en sammenligning, der i grunden er uretfærdig, for NDO fylder – afhængigt af udgave – kun et eller to bind, mens DDO fylder seks høje og tykke bind. Den fejlagtige oplysning om lemmabestanden møder vi også her. Endvidere laver Jørgensen nogle prøveopslag og fastslår, at der trods alt forefindes ”nogle huller”; han kan ikke finde ordet ”bogmesse”. Om holdningen til prisen siges intet tydeligt, dog virker det, som om Jørgensen synes, den er for høj. Til gengæld synes Jørgensen at bifalde ordbogens taktfulde mærkning af ”god sprogbrug” og kendetegner det som et ”fint demokratisk princip”. Opsætningen bliver rost, og det gør værket i det store og hele også. Alene i anmeldelsens titel er dette tydeligt, og desuden omtales DDO som ”det suverænt bedste tilbud på det nudanske ordbogsmarked”. Det er tankevækkende, hvad Jørgensen har at sige om målgruppen, nemlig at værket ”behøves [...] af alle, der beskæftiger sig professionelt med vores modersmål”. DDO opfattes her

tilsyneladende som først og fremmest tiltænkt en begrænset brugergruppe, nemlig de professionelle sprogbrugere. Dvs. målgruppen er ikke slet og ret folket – et ønske, der ellers tydeligt kommer til udtryk fra både redaktionens og forlagets side, jf. ordbogsprospektet, hvor det hedder, at ”ordbogen vil være til daglig hjælp og inspiration både i professionelle sammenhænge – for skoleelever, studerende, undervisere, forskere, journalister, sekretærer, oversættere, skribenter, bibliotekarer m.fl. – og for almindeligt interesserede, der ønsker at holde sig ajour med det danske sprogs udvikling”, og at ”værket vil have sin plads såvel på kontoret som i hjemmet”, og at DDO er ”et uundværligt og effektivt opslagsværk for alle, der lægger vægt på en korrekt, præcis og varieret brug af sproget i dagligdagen – på arbejdet og i hjemmet”, samt Gyldendals hjemmeside, hvor målgruppen er ”både den professionelle og den utrænede bruger, hvad enten man har dansk som modersmål, andetsprog eller fremmedsprog” og DSL’s hjemmeside, ifølge hvilken værket ”henvender sig både til den professionelle og den utrænede bruger, hvad enten brugeren har dansk som modersmål, andetsprog eller fremmedsprog”. I ordbogens omtækt, dvs. i alt det, der ikke er selve ordlisten, siges underligt nok intet om en bruger- eller målgruppe.

Den 11. november 2003 foreligger der hele seks anmeldelser, af hvilke den ene, nemlig Mikkelsen (2003), af pladsmæssige hensyn ikke vil blive omtalt her. To af disse skyldes Marianne Juhl i Jyllands-Posten. Den ene er under en halv A4-side, og omhandler udelukkende pendulordene, af disse mest ordet ”bjørnetjeneste”, og det er uklart, hvilken stilling Juhl indtager over for DDO’s behandling af pendulord – men mon ikke hun er misfornøjet snarere end begejstret? Dette er imidlertid ren og skær grublen støttet på titlen ’En bjørns tjeneste’, som godt kunne forstås som et væsensmærke ved DDO – vel at mærke i den gamle betydning.

Den anden anmeldelse af Juhl er noget længere, halvanden A4-side, og indlægget bygger på en samtale med hovedredaktør Ebba Hjorth. Der oplyses om værket i almindelighed, dets tilblivelsestid, overslag og yderligere formalia samt om den leksikografiske sammenhæng, DDO skal ses i, dvs. som ordbogen, der fortsætter, hvor ODS stopper. Den fejlagtige oplysning om lemmabestanden findes også her. I indlægget tales en del om medtagelsen af de mange engelske låneord, og om at DDO medtager såkaldte fejlstavninger, dvs. ord som af modersmåls-talerne ofte staves galt. Man kan f.eks. slå det almindeligt udbredte men galt stavede ord ”brædt” op, og bliver så henvist til det rigtigt stavede ”bræt”. Ebba Hjorth indrømmer, at ”det ganske vist [er] et brud med det pædagogiske princip, som hedder: vis aldrig det forkerte”, men mener

dog, at det er forsvarligt, idet det er hensigtsmæssigt at medtage sådanne opslagsord; folk vil jo givetvis slå op under ordene i den tro, at de staves sådan, og i andet fald ville mange måske slet ikke finde ordene – således lyder begrundelsen. Som i sit korte indlæg er Juhl også her saglig og holder afstand. Vi møder hverken nogen udtrykt begejstring eller mishagsytring. I indlægget tales en del om verdens og sprogets udvikling og om det ”righoldige og facetterede danske sprog”, således at den i lige så høj grad er en anmeldelse af det danske sprog som en anmeldelse af DDO.

Kjeld Kristensens kronik i *Politiken* samme dag kan betragtes som en ret udførlig indføring i DDO; den fylder omkring tre A4-sider. Teksten indledes med et sprogpolitisk dybdebillede af DDO; værket omtales som et muligt ”væsentligt redskab i en sprogpolitik, der har som erklæret mål at styrke dansk, det sprog som gennem generationer har tjent de udtryksbehov netop danskere i tidens løb har haft, og som vi føler hører så intimt sammen med vores identitet som netop danskere.” Der oplyses om værkets baggrund og tilblivelse, om dets nationale udspring som et nødvendigt svar på den øgede europæiske integration og den stigende internationalisering, som gør det nødvendigt ”at besinde sig på den danske identitet i en verden, der på én gang er blevet både større og mindre”, og vi erfarer, at DDO sammen med *Den Store Danske Encyklopædi* er et led i nyere dansk sprogpolitik, jf. også Thorsen (2003) og DDO (2003:7). Kristensen påpeger dog, at man bliver skuffet, hvis man forventer sig en særligt national danskordbog:

Ordbogen hæger kun om det kernerdanske i den forstand, at den indeholder det centrale danske ordforråd og også betydelig mere end det, og hertil hører også låneord af engelsk eller anden udenlandsk oprindelse, i det hele taget mange, mange nye ord, foruden alle de ord der har hørt hjemme i dansk i århundreder, måske tusind år.

Kristensen gør også opmærksom på, at DDO ikke er en afløser for ODS, men en efterfølger til samme, idet ODS ”beskriver sproget fra ca. 1700 til ca. 1950, hvor *Den Danske Ordbog* så tager fat”. Det oplyses, at DDO ligesom ODS er udarbejdet på et videnskabeligt grundlag, der redegøres for ordbogens funktioner, og ejendommeligt nok overlades spørgsmålet, om DDO mon gør andre danskordbøger overflødige, til læseren. Der bliver fortalt om korpus og den deskriptive ledetanke – at den er blevet fulgt med stor konsekvens i redaktionen og om det omstridte deri. Pendulordene og medtagelsen af nye betydninger og udtryksmåder, vel at mærke med en ”passende vejledende karakteristisk”, kommer også på tale. Sidstnævnte begrundes med den tidligere nævnte deskriptive ledetanke og desuden tilføjes det, at man dermed ”fremmer den sproglige tolerance og fornemmelsen for

sproglige nuancer hos dem, der bruger ordbogen”. Man kunne nu med lige så megen ret hævde, at det fremmer fejlagtig sprogbrug; den ene opfattelse er rent logisk ikke mere gyldig og rigtig end den anden – dette være sagt alene for logikkens og ikke for genstridighedens skyld. I hvert fald er kendelsen den, som i øvrigt også mange andre steder hos Kristensen og DDO-redaktørerne, at sproget tilhører folket og ikke Det Danske Sprog- og Litteraturselskab eller Dansk Sprognævn eller for den sags skyld de sprogkyndige i almindelighed. Kristensen mener dog, at størstedelen af tekstsamlingen ”trods alt udgøres af professionelt sprog fra bl.a. aviser, blade og bøger”, og at hovedvægten i DDO’s beskrivelse af moderne dansk ligger på et ”stort, etableret ordforråd med hævdvundne betydninger og anerkendte konstruktioner”. Bare rolig, siger han, ”*Den Danske Ordbog* er ikke nogen oprørsk ordbog, selv om den er rød udenpå.”

Søren Kassebeers anmeldelse i *Berlingske Tidende* fylder knap halvanden A4-side. DDO modtages her med ildhu, om end denne ikke udtrykkes umiddelbart. Værket omtales som ”den hidtil mest omfattende ordbog over nutidsdansk”, som en videnskabelig ordbog, jf. sætningen ”ordbogen bygger på omfattende forskning”, og Kassebeer opfordrer til anskaffelse af værket, ”selv om man allerede skulle være ejer af den monumentale *Ordbog over det danske Sprog*”, for som han siger, dækker ODS tiden frem til 1950’erne, mens DDO ”tager sig kærligt af de gloser, der har været i brug siden.” Men han påpeger ganske rigtigt, at der ”ikke er tale om et supplement, men om en helt ny ordbog”. Der tales en del om pendulordene, der oplyses om korpus, dets kilder, og om at talesproget denne gang ikke er kommet til kort i en modersmålsordbog. Bemærkelsesværdigt er udsagnet om, ”at redaktionen håber meget, at ordbogen vil nå ud over sprogpedanternes og de professionelle sprogbrugeres snævre cirkler.” Skyldes dette mon usikkerhed vedrørende målgruppen?

Torben Brostrøms anmeldelse i *Information* (Brostrøm 2003b) fylder omkring to A4-sider. Indlægget er egentlig mere en anmeldelse af tiden og det danske sprogs tilstand i disse dage, end af DDO. Der siges næsten ikke andet om værket, end at det er DSL og Gyldendal, der står bag, at første bind er udkommet, og hvad prisen er for de seks bind. Brostrøms ærinde er ikke at meddele formalia, han lægger mod for dagen og svømmer imod strømmen. Det er tydeligt, at Brostrøm er misfornøjet over DDO’s sprogopfattelse:

Man fyldes af undren og betagelse over sprogets store, levende korpus, en organisme med stadig ny blodforsyning, nødvendig næring for tanke og følelse, passet, plejet og elsket, men også udsat for misrøgt,

uvidenhed og ligegyldighed. Sprognævn, filologer og ordbogsfolk er sagtmodige nøgterne husholdere med demokratisk sindelag, som bøjer sig for flertallets sprogbrug og 'blind dating' og derfor autoriserer manerer, som de gamle skolemestre bekæmpede.

Imidlertid vidner hans ord ikke alene om sund fornuft og indsigt i sproglige emner, men de viser også, at det faktisk godt kan lade sig gøre at forene to opfattelser, som sprogvidenskaben i dag vil give indtryk af er uforenelige. På den ene side er Brostrøm godt klar over, at sproget forandrer sig, dette fremgår af ovennævnte, og han har vist heller ikke noget imod nye ord, hvilket fremgår af en forudgående del i teksten, men på den anden side er han dog ikke just tilhænger af det kaos og den lovløshed i sproget, som ellers synes at være en yndet kæphest for flertallet af sprogfolk nu om dage. Brostrøm kommer også ind på pendulordene og det ofte nævnte eksempel "bjørnetjeneste", som i DDO mere eller mindre har fået godkendt betydningen "en stor tjeneste", selv om ordet egentlig betyder det modsatte, nemlig "en velment, men skadelig handling". Brostrøms bidrag til emnet er yderst underholdende og spidsfindigt: Han gør opmærksom på, at "den yngste generation i børnehaverne, der står og svinger papirflagene på Amalienborg, er parat til en ny investering i sproget. Bjørnetjeneste er jo den vagttjeneste, garderne udfører derinde under deres store, sorte skindhuer". Brostrøm holder sig ikke tilbage men fortsætter:

Pendulord er mere tab end berigelse og er symptom på et almindeligt kulturelt hukommelsestab i skole og hjem. Den enkle forklaring er, at der læses og fortælles mindre. Digtningen, litteraturen, som er en livsnerve til sproget, forsømmes. Den litterære tradition tynder ud i undervisningen, fortiden forældes hastigt af den leveringsdygtige, virakulerende underholdningsindustri. [...] Det forlængede perspektiv er ikke lystigt: at hver står med sine ord og taler 'hen i Taaget' med hinanden, som det kunne hedde i gammel tid. Det skal man til *Ordbog over det danske Sprog* i 28 bind for at finde, og ikke i *Den Danske Ordbog*, der så fortjenstfuldt holder sammen på nutiden.

Vi står her tydeligvis over for en mand, der ikke, af frygt for at blive klandret og beskyldt for at være konservativ, præskriptiv, bagstræverisk, målstræverisk og deslige, hvad på nærmest kætterretslig vis er bandlyst fra nutidens sprogvidenskab, tyer til den nemme løsning sammen med nutidens sprogfolk og i folkestyrets navn at stemple alt, hvad man rettelig kunne kalde sprogforfald, som 'sprogudvikling'. Han taler i stedet om en forkælet og forsømt ungdom, som ganske enkelt ikke længere har et støt kendskab til sit modersmål. Vi giver Brostrøm vor fulde tilslutning.

Marianne Krogh Andersens indlæg i *Weekendavisen* 14. november 2003 fylder omkring 2 1/2 A4-side. Som også titlen *Alle ordbøgers moder* antyder, drejer det sig her ikke så meget om DDO, men om en fyndig levnedstegning af Lis Jacobsen. Om DDO oplyses ganske kort formalia, lidt om korpus og spORDhundene og desuden omtales pendulordene og den deskriptive ledetanke. Ud over den fejlagtige angivelse af lemmabestanden og den lidet heldige sammenblanding af *Korpus 2000* og DDO's korpus er der intet videre nævneværdigt, som vedrører DDO.

Niels Bjervigs indlæg i boghandler- og forlagsbranchens fagtidsskrift *Bogmarkedet* Nr. 28 17. november 2003 fylder omkring 2 1/2 A4-side. Bjervigs tekst er en fyldig og meget oplysende anmeldelse. Den er skrevet på baggrund af en samtale med de to hovedredaktører. Der oplyses om formalia, den fejlagtige oplysning om lemmabestanden er her inkluderet, og DDO sættes i rette forhold til ODS. Ud over korpus tales meget om medtagelsen af de mange engelske ord og de dermed forbundne problemer. Det fremgår, at det har været et meget omstridt emne i redaktionen, og at der har hersket nogen uenighed om, hvorvidt dette eller hint engelske ord skulle medtages eller ej. Når et givent engelsk ord alligevel medtoges, skyldtes det overvejende de yngre redaktører, mener Kjeld Kristensen. Medtagelsen af anglicismerne retfærdiggøres også med, at det i "Danmark [...] ikke [er] så udbredt at være streng puristisk", som det er tilfældet i "Norge, Island og på Færøerne". Omtalen af målgruppen får her for første gang et afsnit for sig. Opsætningen bliver rost med samt ordbogens udstyr og fremtræden i det hele taget, og redaktørerne "håber, at den får en større udbredelse end ODS, som i sin opbygning ikke er særligt brugervenlig, heller ikke speciel overskuelig". Vi gør indsigelse, idet vi mener igen at kunne vejlede uretmæssig opreklameren af sig selv på en andens bekostning. DDO's opsætning er ganske vist mønstergyldig, men man må ikke glemme, at noget sådant har en høj pris, en pris som DDO har måttet betale: Det sker på bekostning af lemmabestanden!

Om målgruppen siges følgende: Ordbogen skal "bl.a. kunne bruges af hf-studerende og gymnasieelever, ligesom voksne skulle kunne få klar besked om dansk i DDO, også folk uden dansk som modersmål. Ikke blot indvandrere, men også forskere og studerende, der studerer dansk i deres hjemland." Denne oplysning er særdeles vigtig; vi får her for første og vist nok eneste gang i en anmeldelse at vide, at værket ikke blot kan bruges som en L₁-ordbog men også som en L₂-ordbog. Vi oplyses desuden om, at DDO indeholder omkring 100.000 citater, og indlægget afsluttes med en omtale af pendulordene og medtagelsen af fejlstavninger.

Tonny Hansens anmeldelse i *Folkeskolen* nr. 47 20. november 2003 fylder omkring en sjettedel A4-side. Teksten er set ud fra en mere fordringsfuld læsers synsvinkel lovlig overfladisk, men den indeholder dog en del oplysninger, dens korthed taget i betragtning. Anmelders syn på den nye ordbog er ubetinget velvilligt. Der tales om ”denne prisværdige udgivelse”, om at siderne ”fremstår [...] letlæselige”, og om at ordbogen ”loyalt” gengiver de ord, folk faktisk bruger. Sidstnævnte skal nok forstås på baggrund af det omtalte ”demokratiske princip”. Det er endvidere nævneværdigt, at teksten mere eller mindre middelbart giver udtryk for den misforståelse, at DDO er kommet for at afløse ODS:

Ordbog over det danske Sprog har i mange år været svært opdrivelig og betalelig. Den har desuden længere trængt til en opdatering [...] Denne prisværdige udgivelse [dvs. DDO] retter op på et savn, og ved at koncentrere sig om sprogets mere gængse ord og vendinger har udgiverne skabt et værk, der er overskueligt i omfang og pris.

En anden bemærkning, som forleder én til at trække på smilebåndet, er, at ordbogen skulle være overskuelig i pris. Måske mener Hansen, at DDO er overskuelig i pris i forhold til ODS? I så fald burde denne sammenligning fremstå udtrykkeligt.

Den 21. november 2003 foreligger to anmeldelser, begge i dagbladet *Information*. Den ene er skrevet af Torben Brostrøm og fylder lidt over halvanden A4-side.

Brostrøm tager her forsøgsmåden i brug: Med lukkede øjne sætter han sig foran sin opslåede DDO og sætter fingeren ned tre forskellige steder i værket – han finder frem til ordene ”basse”, ”blondine” og ”bukser”. Han sammenligner opslagene med dem i ODS og fastslår visse forskelle, men det er i grunden intet omkalfatrende, hvorfor også kendelsen egentligt ikke er til gunst eller ugunst for nogen af de to ordbøger. Han tager dog fejl, når han mener, at betydningen ”værnepligtig, som har overstået rekruttiden” af ordet ”basse” kun er med i DDO og ikke i ODS, for det er den; man skal blot kigge i ODS-S1. Brostrøm slutter med, at DDO ”har bukserne på. Jeg har ikke fundet spor af kvajebæk.” – altså en anbefaling.

Den anden anmeldelse skyldes Peter Adolphsen; den fylder omkring 2½ A4-side. Adolphsens tekst adskiller sig iøjnefaldende fra de andre anmeldelser, idet den ikke blot udmærker sig ved en påfaldende mangel på indsigt men også ved, at denne manglende indsigt bliver formidlet gennem et græseligt vulgært sprog, hvis egnethed til en ordbogsanmeldelse er mere end tvivlsom – det kan undre, at indlægget overhovedet blev trykt. Teksten er bygget op, som rådede den over et

lydligt meddelelsesmiddel, hvilket den imidlertid ikke gør. Det lydlig grundemne søges frembragt med lydmaleriske ord. Der høres både ”hujen”, ”øredøvende larm” og ”gongg” mm. Adolphsen prøver at tage læseren med på en fantastisk rejse i ordenes betydninger. Man skal, idet man læser teksten, forestille sig en boksekamp, hvor de to dystende deltagere er ODS og DDO – en sælsom skueplads, må man sige. Som vist nok den eneste fordrister Adolphsen sig til ikke blot at stille DDO op mod ODS, men ganske kort endda *DanskOrdbogen* (Bergenholtz et al. 1999), som naturligvis hurtigt bliver ”knockoutet”, for at bruge Adolphsens sprog. En sammenligning mellem DDO og ODS er urimelig over for begge, men hvad skal man sige til en sammenligning mellem *DanskOrdbogen* og ODS? Kampen imellem DDO og ODS varer ved i nogen tid, og der kommer en del oplysninger om begge værker for dagen. Det drejer sig om formalia. Adolphsen har dog tydeligvis misforstået noget, idet han ”påpege[r] en gammelkendt svaghed ved ODS: Udgivelsesspandet 1918–1956, der afstedkom et temmelig uegalt resultat.” Hvor meget der her er tale om en svaghed, endsige da en gammelkendt svaghed, vover vi at betvivle stærkt. At sætte spørgsmålstegn ved den omstændighed, at de store modersmålsordbøger kræver tid at udarbejde og udgive, er tankeløst, men for ODS’ vedkommende er det særligt problematisk. ODS var undervejs i rundt regnet 55 år, – ”Den første ordbogsseddel [...] blev skrevet 1/8 1901”, jf. Hjorth (1970:13) – hvilket er rekordtid for en ordbog af en sådan størrelse og helt og aldeles enestående i sammenligning med de store europæiske modersmålsordbøger, som alle har været undervejs i meget længere tid. Svenskerne har nu i over 100 år arbejdet på deres storordbog, og de er stadig ikke færdige; de mangler endnu at udgive ni hele bogstaver og en del af bogstavet T!⁴ Adolphsens kritik af ODS på dette punkt kan ikke afvises kraftigt nok. Adolphsens kendelse lyder: ”Ejer man ingen af ordbøgerne anbefales det klart at investere i den nye på grund af dens større brugervenlighed og nutidighed, men ODS forbliver uundværlig for den professionelle sprogbruger.”

Pernille Munchs indlæg i *Politiken* 23. november fylder to A4-sider. Teksten bygger på en samtale med Ebba Hjorth og sprogrevseren Kirsten Rask og er egentlig ikke en anmeldelse af DDO. I indlægget drøftes det nyeste danske sprog og DDO’s behandling af samme. Den ene del af indlægget, den hvor Rask kommer til orde, fremstår som en

---

⁴ *Svenska Akademiens Ordbok* blev påbegyndt i 1787, jf. www.saob.se (se lænken ’historik’): ”Den 10. februari 1787 fattades beslut om att starta arbetet på en ordbok över svenska språket.” Ifølge planen forventes værket at være afsluttet i år 2017, jf. sammesteds.

ordstrid mellem den stridslystne og lidt udæskende journalist (Munch) og den konservative målstræver (Rask), der ikke lader rokke ved sine holdninger. Rask er tydeligvis misfornøjet med pendulordene og sætter særligt spørgsmålstegn ved den store indkomst af anglicismer:

det allervigtigste for mig er forståelighed. Min anke mod låneord er for det første, at det er dårlig kommunikation, hvis vi ikke forstår dem. For det andet kan de rent strukturelt være håbløse. 'Screening' er et godt eksempel på et dårligt lån, fordi det faktisk er mindre præcist end 'undersøgelse'. [...] På områder som hiphop, ungdomskult og klikesprog, er det fint at lege, pjatte og låne lige så tosset man vil. Men når det gælder faglig formidling, må vi kræve, at den foregår på et forståeligt sprog.

Rask mener, at en ordbog ganske vist skal være beskrivende, men at "enhver ved, at vi også bruger en ordbog som facitliste, og derfor burde den gå en tand videre og blive vejledende. For eksempel foreslå fordanskninger." Hun er dog godt klar over, at nogle af de engelske ord skal med i ordbogen, fordi, som hun siger, "vi tit låner dem i en betydning, de ikke har på engelsk."

I anden del af indlægget er det Ebba Hjorth, der kommer til orde. På spørgsmålet om, hvorfor så mange engelske ord er medtaget i DDO, svarer hun:

Den nye ordbog afgør ikke, hvad der er smukt og godt eller rigtigt og forkert sprog. Den beskriver, hvordan danskerne opfatter sproget. Vi har i arbejdsmaterialet ikke udelukkende taget sprogeksempler fra anerkendte og vante sprogbrugere med, men også det sprog, almindelige mennesker taler og skriver. Det sprog man bruger i festsange og fødselsdagstaler, og som man taler med hinanden eller skriver i sin dagbog. Derfor har vi kunnet beskrive sproget meget bedre end tidligere.

Om man ligefrem kan kalde det en "meget bedre beskrivelse", er vel en smagssag og afhænger af, hvem smagsdommerne i givet fald er. I hvert fald er beskrivelsen mere tilbundsående end tidligere, dvs. man kommer bedre ud i alle sprogets afkroge, men om dette nu er et ubetinget gode, kan vel drøftes. Under alle omstændigheder burde det ikke fremstilles som et uhildet og sagligt ubetinget gode, for en logisk-filosofisk faktor, som skal betinge noget sligt, mangler.

På Munchs udsagn, om der ikke burde have været gjort mere ud af at vejlede, "når mange nu bruger ordbogen som en facitliste", svarer Hjorth, at der skam også gives vejledning i ordbogen, og hun henviser til mærkninger som "regnes af mange for ukorrekt". Men der står ikke, at den nye betydning er forkert, for der gives ingen domstol, "der

bestemmer over det danske sprog. Sprognævnet er forpligtet til at fastlægge den officielle stavenorm, men vi har ikke nogen instans, der bestemmer ordenes betydning. Det er sprogbrugen, der bestemmer, og sådan har det altid været." Hjorth er i det hele taget uenig med Rask, og på Munchs spørgsmål, om hvorfor man her til lands ikke også kan fordanske udenlandske ord efter samme skik som færingers, islændinge, nordmænd og franskmænd, svarer hun, at man i disse lande forsøger at "styre sproget", og at det intet andet fører med sig, end at man i en given ordbog ikke kan slå en masse ord op, som folk faktisk bruger, men som visse myndigheder nu engang har besluttet skal udelades af ordbogen. Hjorth mener dog afslutningsvis, at vi ikke må glemme, at "det er vigtigt for os at tale dansk".

Vores begrebsdannelse er sket på dansk, og derfor skal forældre, lærere og uddannelsesinstitutioner gøre en indsats for, at børn og unge bliver opmærksomme på deres eget sprog. Lærere og forældre skal blive ved med at fortælle eventyr og myter og synge på dansk, og man skal også undervise i sprogets historie. Det er desuden vigtigt, at låneord bliver beskrevet og optaget i det danske ordforråd.

Kjeld Kristensens artikel i *Samvirke* Nr. 12 2003 fylder to A4-sider. Vi oplyses her af en mand, der har førstehåndskendskab til sagen. Oplysningerne drejer sig om DDO's artikler samt om den fremgangsmåde og de ledetanker, ordbogen bygger på; alt sammen tidligere anført i dette kapitel. Nævneværdig er den fejlagtige angivelse af lemmabestanden. I øvrigt bliver DDO sat i rette forhold til ODS, og det gøres klart, at førstnævnte ikke kun indeholder nyt ordstof, men forholder sig til hele det danske sprog af i dag.

Således lyder altså den offentlige kritik, eller i det mindste noget af den, i 2003. I den efterfølgende tid er der naturligvis også blevet skrevet en del om DDO, og det har også været muligt at opleve værket i radioen. I DR's radioudsendelse *Ud med Sproget* 5. februar 2004 stod DDO på dagsordenen i knap en halv time. Der taltes om værket tilblivelse, korpus mm. I udsendelsen samtaltes med Ebba Hjorth og Kjeld Kristensen, og der gaves desuden svar på lytternes spørgsmål.

Som et sidste offentligt indslag kan nævnes Niels Martinovs anmeldelse i *Gymnasieskolen* nr. 9 2004. I teksten, som fylder omkring en halv A4-side, møder vi en begejstring for og en varm modtagelse af værket, som omtales som "det mest omfattende ordbogsværk siden *Ordbog over det danske Sprog*", et "eminent stykke værktøj", et "regulært kulturhistorisk værk, som en sproginteresseret kan fordybe sig i i timevis" og et "vellykket forsøg på at ajourføre vores sprogsociologiske arv". Martinov indtager dog en forbeholden stilling, når talen

falder på prisen, som han betegner som et ”ikke ubetydeligt beløb”. Ud over den fejlagtige oplysning om lemmabestanden stilles der desuden et tankevækkende spørgsmål; et spørgsmål, som mestendels synes at være blevet overset i det offentlige ordskifte: ”hvem kan anbefales at investere det ikke ubetydelige beløb af 3.000 danske kroner for hele værket, der ventes at være komplet i foråret 2005?” Disse ord sætter spørgsmålstejn ved den kendsgerning, at DDO vil opfattes som en mere folkelig ordbog end ODS. En ordbogs folkelighed måles jo først og fremmest på dens udbredelse blandt befolkningen, og DDO vil næppe blive hvermandseje.

DDO er endelig blevet omtalt en del i forbindelse med *Ordnet.dk*, et netordbogsprojekt, der vil sammenføje DDO, ODS (med ODS-S) og *Gammeldansk Ordbog* og således skabe en storslået netordbog, i hvilken det forgangne årtusendes danske sprog – fra og med omtrent år 1100 til og med omtrent år 2000 – vil blive dokumenteret og beskrevet, jf. bl.a. Kulturministeriets hjemmeside og DSL’s hjemmeside (www.kum.dk/sw10014.asp resp. www.dsl.dk).

Sluttelig skal nævnes, at DDO også bliver nævnt ved navn, som værende blandt de tiltag, der skal bidrage til at styrke det danske sprog, i den melding, som foreligger for den d. 23. januar 2004 af Folketinget vedtagne sprogpolitik, nemlig *Redegørelse af 18/12 03 om det danske sprog* (side 1–2), jf. evt. DDO (2003:7), Kristensen (2003b) og Thorsen (2003).

Om stort set alle anmeldere, når blot undtages redaktørerne, gælder, at den fejlagtige oplysning om lemmabestanden ikke kan lægges dem til last. Anmelderne videregiver blot den oplysning, som skyldes forlaget og redaktionen, en oplysning, som siden er blevet modificeret og uddybet af redaktionen, jf. Lorentzen/Trap-Jensen (2004a:192 og 2004b:180), men ikke af forlaget.

Der vil givetvis være nogle indlæg, vi ikke har omtalt i ovenstående, og det må i så fald fremstå som en mangel, eftersom en opsamling helst burde medtage alt. Imidlertid kan ikke alt medtages og vedmærkes, dertil er der ikke nok plads her, og i øvrigt burde et bredt udvalg af indlæg også kunne give et godt billede af vort emne. Desuden er kritikken i 2004 overvejende af videnskabelig beskaffenhed og forefindes i de videnskabelige tidsskrifter; i offentligheden med dens opsigtsstrang har stormen lagt sig allerede ved udgangen af 2003, men måske kommer der nogen røre igen, når de manglende to bind er udkommet og udgivelsen dermed afsluttet.

6. Afsluttende bemærkning

Gang på gang bliver det fremhævet, at DDO's styrke ligger i dens nutidighed, nemlig i at den beskriver dansk nutidssprog, og at dette skal ses i modsætning til ODS. I hele denne drøftelse er ordene "nutidsdansk" hhv. "nutidssprog" genstand for en yderst tvivlsom brug. For at vise dette er en længere begrundelse nødvendig.

ODS (med ODS-S) er blevet udarbejdet på grundlag af en seddelsamling bestående af over 4 millioner sedler; alt sammen udtaget af den danske litteratur fra og med det 18. til og med første halvdel af det 20. århundrede. Det er problematisk afgjort at kendetegne dette kildestof som værende ikke-nutidsdansk. I denne tanke synes at skjule sig den opfattelse, at dansk for et eller to århundreder siden skulle være fuldstændigt uforståeligt i dag, og at det i dag bliver brugt på en helt anden måde. Naturligvis har dansken gennemgået nogle ændringer i ordforråd og delvis også i udtale i løbet af de forgangne to århundreder, men man kan ikke med sin fulde fornuft i behold mene, at det sprog, som er optegnet i ODS, ikke bliver brugt og forstået i dag. Skal man gøre brug af begrebet "nutidsdansk" på en filologisk forsvarlig måde, må man derved ikke blot forstå tale- og skriftsproget af i dag, men også det af i går, for nutidens sprog er sandelig ikke blot det sprog, der tales og skrives i dag, men i lige så høj grad det, der *læses* og *forstås* i dag. Dette er aldeles vigtigt at medtænke, når man taler om nutidssproget og om hjemlet sprog. Eksempelvis er mange af de bøger, der læses i forbindelse med en uddannelse, genoptryk af undertiden op mod 100 år gamle udgivelser. Man tænke blot på Kristian Erslevs *Historisk Teknik* fra 1911, som sidst blev genoptrykt 1987 og endnu i dag (2005!) flittigt benyttes på universiteterne i historiefaget.

Af den seneste helårsopgørelse (2002) fremgår det, at den samlede danske bogavl i året udgør 14.154 titler, jf. [www. bogmarkedet.dk](http://www.bogmarkedet.dk) (lænnen 'bogbranchen i tal' og dernæst 'titelstatistik'). Af disse udgør 11.758 førsteudgaver, hvilket betyder at 2.396 titler (hele 17 %) er genoptryk af ældre litteratur. Det betyder, at næsten en femtedel af al den litteratur, som til stadighed frembringes, købes og læses her til lands, *ikke* er skrevet på nutidsdansk i betydningen "dansk af i dag" – en betydning, som afgjort må anses for tvivlsom hvis ikke ligefrem ubrugelig. Skal begrebet modsvare den sproglige virkelighed, så må og skal den indbefatte dansk af i går og ikke blot dansk af i dag.

Det sprog, som er at finde i forgangne tiders udgivelser, læses og forstås af nutidsdanskere, og det er netop dette, at sprogstof, der er op mod hundrede år gammelt og undertiden ældre endnu, lever i bedste velgående i dag, der gør, at det er en tvivlsag at tale om, hvornår et ord

går ud af sproget for bestandigt; og netop dette gør det vanskeligt at kendetegne det sprog, som er optegnet i ODS som ikke-nutidssprog.

Litteratur

Ordbøger

- Bergenholtz, Henning 1992: *Dansk Frekvensordbog. Baseret på danske romaner, ugeblade og aviser 1987–1990*. København: Gads Forlag.
- Bergenholtz, Henning/Jette Pedersen/Vibeke Vrang/Richard Almind 1999: *DanskOrdbogen*. Århus: Systime.
- Dahl, B. T./H. Hammer 1907–1914 (under medvirken af Hans Dahl): *Dansk Ordbog for Folket. Bind I–II*. København og Kristiania: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.
- DDO = *Den Danske Ordbog. Bind 1–6*. Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Hovedredaktører: Ebba Hjorth, Kjeld Kristensen og Ole Norling-Christensen. København: Gyldendal 2003ff.
- Dissing, Børge/Sigrid Helles 2004: *Dansk-Dansk Ordbog*. København: Gyldendal. (Udkom første gang i 1976.)
- Jarvad, Pia 1999: *Nye Ord. Ordbog over nye ord i dansk 1955–1998*. København: Gyldendal.
- Kaufmann, Uwe/Henning Bergenholtz 1992: *Genteknologisk ordbog. Dansk-engelsk/engelsk-dansk molekylærbiologi og DNA-teknologi*. København: Gads Forlag.
- Magyar értelmző kéziszótár*. Második, átdolgozott kiadás. Készült a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében az Akadémiai Kiadó szótárszerkesztőségének közreműködésével. Budapest: Akadémiai Kiadó 2003.
- Molbech, Christian 1833: *Dansk Ordbog [...]*. København: Forlagt af den Gyldendalske Boghandling.
- ODS = *Ordbog over det danske Sprog. Bind 1–28*. Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Grundlagt af Verner Dahlerup. Ledende redaktører: H. Juul-Jensen og Jørgen Glahder. København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag 1918–1956.
- ODS-S = *Ordbog over det danske Sprog. Supplement. Bind 1–5*. Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Ledende redaktør: Henrik Andersson. København: Gyldendal 1992ff. (Bind 5 er ikke udkommet endnu.)

- Pumpeteknologisk Ordbog = Pedersen, Jette: *A Grundfos Basic Dictionary of Pump Technology and Related Terminology*. Århus/Bjerringbro 1995.
- Svensk ordbok*. 3. uppl. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs Universitet. Stockholm: Norstedts Ordbok 1999. (1. uppl. Esselte Studium 1986.)
- The American Heritage Dictionary*. 2. udg. (rev. udg. af *The American Heritage Dictionary of the English Language*). Boston: Houghton Mifflin Company 1976.

Anden litteratur

- Adolphsen, Peter 2003: Uppercut under bæltstedet. Den længe ventede boksekamp mellem De Store Danske Ordbøger. I: *Information*, 21. november, s. 34.
- Andersen, Marianne Krogh 2003: Alle ordbøgers moder. I: *Weekendavisen*, 14. november, 2. sektion, kultur, s. 2.
- Asmussen, Jørg/Ole Norling-Christensen 1998: The Corpus of the Danish Dictionary. I: *Lexikos 8, AFRILEX Series 8*.
- Bahr, Joachim 1987: Entwurf eines historischen Wortschatzarchivs. I: *Zeitschrift für germanistische Linguistik 15*, 141–168.
- Becker-Christensen, Christian 2004: Den Danske Ordbog – Oplæg ved medlemsmødet 28-04-2004. I: *LEDA-Nyt nr. 38*, 11–18.
- Becker-Christensen, Christian 2005: Fra telefonsamtale med Christian Becker-Christensen d. 13. juni 2005.
- Bergenholtz, Henning 1994: Faglige oplysninger i monolingvale ordbøger. I: *LexicoNordica 1*, 13–26.
- Bergenholtz, Henning 1996: Korpusbaseret leksikografi. I: *LexicoNordica 3*, 5–17.
- Bergenholtz, Henning/Sanne Jensen 2000: Inddragelse af informanter ved ordbogsarbejde. I: *LexicoNordica 7*, 149–165.
- Bergenholtz, Henning/Vibeke Vrang 2004a: Ny dansk ordbog i seks bind for sekretærer og forskere. I: *LexicoNordica 11*, 165–189.
- Bergenholtz, Henning/Vibeke Vrang 2004b: Den Danske Ordbog imponerer og skuffer. I: *Hermes 33*, 149–178.
- Bjervig, Nils 2003: Tre øre pr. opslagsord. I: *Bogmarkedet Nr. 28*, 17. november, s. 20.
- Brostrøm, Torben 2003a: Basse, blondine, bukser? Ordbog med poltergejst, men uden kvajebæk. I: *Information*, 21. november, s. 38.

- Brostrøm, Torben 2003b: Bjørnetjenester. I: *Information*, 11. november, s. 8.
- Hansen, Tonny 2003: Den Danske Ordbog Bind 1 A–D. I: *Folkeskolen Nr. 47*, 20. november, s. 55.
- Hjorth, Ebba 1999: Den Danske Ordbog – en kommende kollega til Retskrivningsordbogen. I: *Nyt fra Sprognævnet 1999/3*, september.
- Hjorth, Poul Lindegård 1970: *Vejledning i brug af Ordbog over det danske Sprog*. København: Gyldendal.
- Hjorth, Poul Lindegård 1983: Danske ordbøgers historie. I: *DSLs Præsentationshæfte Nr. 12*. København: C. A. Reitzels Boghandel.
- Hjorth, Poul Lindegård 1989: Leksikografi. I: *Forskningsprofiler*. Udg. af Selskab for Nordisk Filologi. København: Gyldendal, 27–63.
- Hovmark, Henrik 2004: Anmeldelser af Den Danske Ordbog – en statusrapport. I: *LEDA-Nyt nr. 37*, 5–10.
- Jacobsen, Henrik Galberg/Peter Stray Jørgensen 2003: *Politikens Håndbog i Nudansk*. København: Politikens Forlag.
- Jørgensen, John Chr. 2003: Ordbogen der behøves. I: *Ekstra Bladet*, 9. november, 1. sektion, s. 30.
- Juhl, Marianne 2003a: En bjørns tjeneste. I: *Jyllands-Posten*, 11. november, 1. sektion, s. 1.
- Juhl, Marianne 2003b: Ordbog: De levende ord. I: *Jyllands-Posten*, 11. november, kunst og kultur, s. 3.
- Kassebeer, Søren 2003: Ord til tiden. I: *Berlingske Tidende*, 11. november, 2. sektion, magasin, s. 8 (også bragt i *Thisted Dagblad*, *Ringkøbing Amts Dagblad* og *Viborg Stifts Folkeblad*).
- Kristensen, Kjeld 2003a: Godt gøet, spORDhunde! I: *Samvirke Nr. 12*, december.
- Kristensen, Kjeld 2003b: Kronik: Hvor dansk? Sådan'sk! I: *Politiken*, 11. november, 2. sektion, s. 7.
- Kristensen, Kjeld/Ebba Hjorth 1992: En hund efter ord. I: *Samvirke Nr. 9*, september.
- Lorentzen, Henrik/Lars Trap-Jensen 2004a: Kommentarer til Henning Bergenholtz og Vibeke Vrang: Ny dansk ordbog i seks bind for sekretærer og forskere. I: *LexicoNordica 11*, 191–201.
- Lorentzen, Henrik/Lars Trap-Jensen 2004b: Kommentarer til Henning Bergenholtz og Vibeke Vrang: Den Danske Ordbog imponerer og skuffer. I: *Hermes 33*, 179–192.
- Martinov, Niels 2004: Et stykke sprogværktøj fra øverste skuffe. I: *Gymnasieskolen Nr. 9*, 28–29.
- Mikkelsen, Morten 2003: Den store ordsamling. I: *Kristeligt Dagblad*, 11. november, KulturBøger, side 7.

- Møller, Kristen 1959: *Leksikologi og Leksikografi*. København: J.H. Schultz Forlag.
- Munch, Pernille 2003: Konfrontation: Sproget er den jævne danskers ejendom. I: *Politiken*, 23. november, 3. sektion, s. 13.
- Paul, Hermann 1894: Über die Aufgaben der wissenschaftlichen Lexikographie. I: *Sitzungsberichte der philosophisch-philologischen und der historischen Klasse der königlich bayrischen Akademie der Wissenschaften*. Heft 1, 53–91.
- Redegørelse af 18/12 03 om det danske sprog*. www.folketinget.dk/Samling/20031/redegoerelse/R8.htm
- Skautrup, Peter 1968–1970: *Det danske Sprogs Historie. Bind I–V*. Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. 2. oplag. København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.
- Thorsen, Lotte 2003: Ordbog for båtnakker, wannabes og andre danskere. I: *Politiken*, 30. oktober, 2. sektion, s. 1.
- Vilkår for Ordbogsarbejde i Danmark*. Betænkning afgivet af det af Ministeriet for kulturelle anliggender nedsatte ordbogsudvalg. Betænkning nr. 967. København 1982. Rigsarkivet.

Loránd-Levente Pálfi
stud.mag.
Københavns Universitet
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
ildlandet@yahoo.dk